

Langdurige werkloosheid in Nederland

Robert de Vries

In 2005 waren er 483 duizend werklozen. Hiervan waren er 203 duizend – 42 procent – langdurig werkloos. Langdurige werkloosheid komt vooral voor bij ouderen. Bij jongeren is weliswaar het werkloosheidspercentage het hoogst, maar deze werkloosheid is vaak van korte duur. Van de 50–59 jarige werklozen waren in 2005 er zes van de tien 12 maanden of meer werkloos. Bij de 60–64 jarigen waren dat zelfs ruim zeven van de tien. Ook onder de werklozen met alléén basisonderwijs en onder werkloze academici was het aandeel langdurig werklozen relatief hoog. Bijna de helft van hen was 12 maanden of langer werkloos in 2005.

In de periode 2001–2005 liep de ontwikkeling van het aantal langdurig werklozen in de tijd achter op het totale aantal werklozen. Daarbij verliep deze ontwikkeling anders voor mannen dan voor vrouwen. Bij mannen volgde het aantal langdurig werklozen de conjunctuur. Bij vrouwen spelen in de periode 2001–2005 ook nog andere invloeden dan de conjunctuur een rol. Vrouwen zijn vaker dan mannen werkzaam voor de overheid, de zorg en het onderwijs waar het aantal banen in 2002 en de jaren daarna nog toenam.

1. Inleiding

Tot de langdurig werklozen wordt iedereen gerekend die 12 maanden of meer werkloos is. Tot dusver publiceerde het CBS geen cijfers over het aantal langdurig werklozen in Nederland¹⁾. Deze cijfers zijn echter van groot belang, omdat ze laten zien in hoeverre werkloosheid voor bepaalde groepen van tijdelijke aard is (een periode tussen twee banen) of een meer definitief karakter heeft. Bovendien geeft het aantal langdurig werklozen een beeld van de arbeidsmarktperspectieven van werkzoekenden. In dit artikel worden cijfers gepresenteerd over het aantal langdurig werklozen in 2005.

De cijfers in dit artikel zijn het resultaat van een eerste studie naar de mogelijkheden om te komen tot een afbakening van langdurige werkloosheid. Van de werklozen in de EBB is bekend wanneer ze zijn gestopt in de laatste baan, wanneer ze zijn gaan zoeken naar werk en het moment van schoolverlaten. Met deze gegevens kan worden achterhaald wanneer iemand werkloos is geworden. Hiertoe is voor de werklozen bekeken welke van deze drie data het meest relevant is als de startdatum van werkloosheid (zie technische toelichting). De werkloosheidsduur is het aantal maanden tussen de startdatum van werkloosheid tot en met de enquêtedatum. Deze studie maakt deel uit van een langer lopend onderzoek naar werkloosheidsduur in Nederland. Deze cijfers hebben daarom een voorlopig karakter. De cijfers kunnen in een later stadium worden bijgesteld.

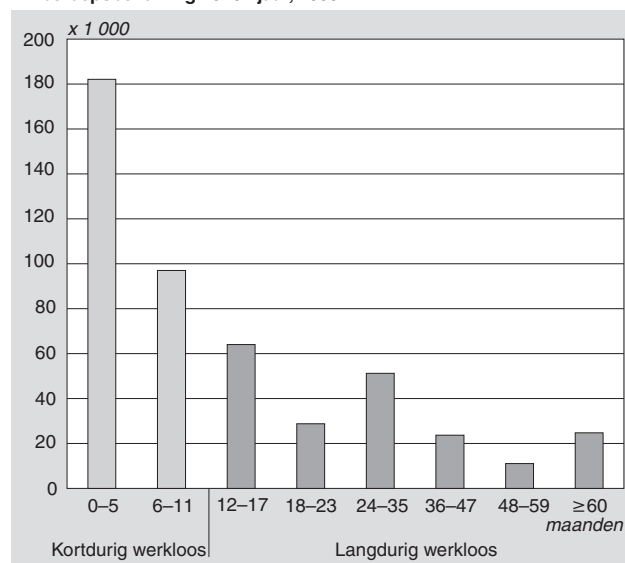
2. Langdurige werkloosheid naar achtergrondkenmerken

Met behulp van gegevens van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) is voor personen die op het moment van de enquête werkloos zijn, bepaald hoeveel maanden ze werkloos zijn²⁾. In het vervolg van het artikel wordt dit werkloosheidsduur genoemd.

In 2005 waren gemiddeld 483 duizend personen werkloos. Hiervan waren er 280 duizend minder dan 12 maanden werkloos (kortdurig werkloos). Van de kortdurig werklozen waren ongeveer 180 duizend personen minder dan 6 maanden werkloos en bijna 100 duizend personen waren 6 tot 11 maanden werkloos. Hoe langer de werkloosheidsduur, hoe minder personen het betreft. Slechts 25 duizend personen waren 5 jaar of meer werkloos.

Van de werkloze beroepsbevolking wordt iedereen die 12 maanden of meer werkloos is tot de langdurige werklozen gerekend. In 2005 waren 203 duizend personen langdurig werkloos. Dit is 42 procent van het totaal aantal werklozen.

1. Aantal werklozen naar werkloosheidsduur in maanden, werkloze beroepsbevolking 15–64 jaar, 2005

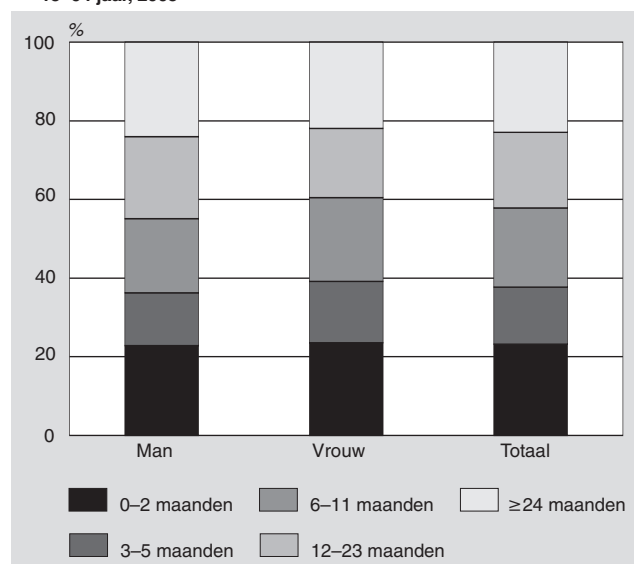

2.1 Langdurige werkloosheid naar geslacht

Het werkloosheidspercentage van vrouwen was in 2005 hoger dan dat van mannen, werkloze vrouwen waren echter iets minder vaak langdurig werkloos. Zes van de tien werkloze vrouwen waren kortdurend werkloos, en vier van de tien waren langdurig werkloos. Bij de mannen was dit respectievelijk 55 en 45 procent. Het aandeel werklozen dat korter dan drie maanden werkloos was, was bij mannen en vrouwen ongeveer gelijk; bijna een kwart. Bij een

werkloosheidsduur van 3 tot 5 maanden was dit 13 procent van de werkloze mannen en 16 procent van de werkloze vrouwen. Ook bij een werkloosheidsduur van 6 tot 11 maanden was het percentage mannen iets lager dan het percentage vrouwen.

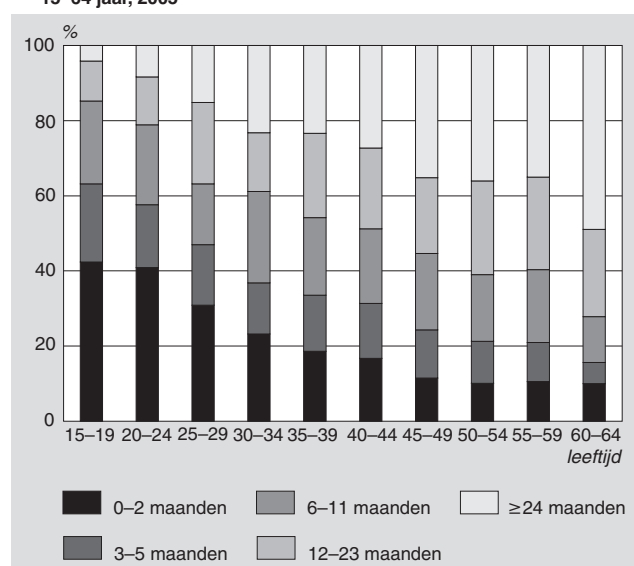
2. Werkloosheidsduur naar geslacht, werkloze beroepsbevolking 15-64 jaar, 2005

2.2 Langdurige werkloosheid naar leeftijd

Langdurige werkloosheid stijgt met de leeftijd. Onder jongeren is het werkloosheidspercentage doorgaans het hoogst, echter deze werkloosheid is vaak van korte duur. Van de werkloze jongeren van de leeftijd 15-24 jaar was 42 procent korter dan 3 maanden werkloos in 2005. Slechts 19 procent van hen was dat voor 12 maanden of meer. Bij de 25-34 jarigen was 27 procent van de werklozen korter dan twee maanden werkloos, terwijl het aandeel langdurig werklozen met 38 procent twee keer zo hoog was als bij jongeren.

3. Werkloosheidsduur naar leeftijd, werkloze beroepsbevolking 15-64 jaar, 2005

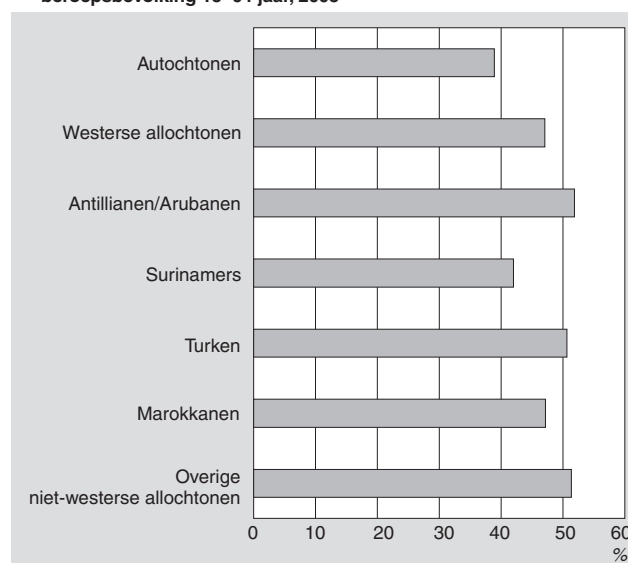

Vervolgens neemt het aandeel langdurig werklozen steeds verder toe. Bij 50-59 jarigen was het aandeel langdurig werklozen al 60 procent. Bij ouderen van de leeftijd 60-64 jaar was dit aandeel nog hoger, namelijk 72 procent. In deze leeftijdsgroep was ook het aandeel werklozen dat 2 jaar of langer werkloos was het hoogst. Bijna de helft van hen slaagde er niet in binnen twee jaar aan de slag te komen.

2.3 Langdurige werkloosheid naar herkomst

Van de 483 duizend werklozen waren er 170 duizend van allochtone afkomst in 2005. Werkloze allochtonen zijn vaker langdurig werkloos dan autochtone werklozen. In totaal 39 procent van de autochtone werklozen was langdurig werkloos in 2005. Bij werkloze westerse- en niet-westerse allochtonen was dit aandeel respectievelijk 47 en 49 procent. Binnen de groep niet-westerse allochtonen bestaan verschillen in het aandeel langdurig werklozen. Onder Turken, Antillianen, Arubanen en overige niet-westerse allochtonen lag het aandeel langdurig werklozen boven de 50 procent. Bij werklozen van Surinaamse en Marokkaanse afkomst was dit aandeel iets lager. In 2005 was 42 procent van de werkloze Surinamers langdurig werkloos en 47 procent van de Marokkanen.

4. Aandeel langdurig werklozen naar herkomst, werkloze beroepsbevolking 15-64 jaar, 2005

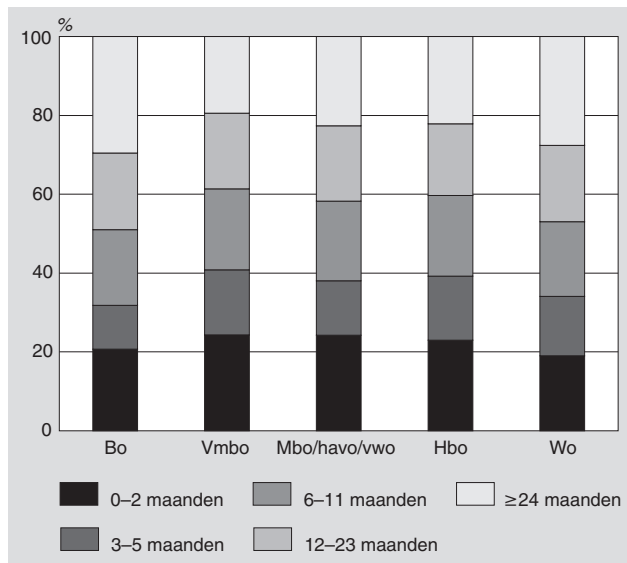

2.4 Langdurige werkloosheid naar opleiding

Een deel van de werklozen heeft geen diploma in het onderwijs behaald en uitsluitend het basisonderwijs gevolgd. Hierbij gaat het om 51 duizend werklozen in 2005. Bijna de helft van de werkloze personen met alléén basisonderwijs was langdurig werkloos. Daarvan was een relatief groot deel 24 maanden of meer werkloos. Bij werklozen met een vmbo-diploma was het aandeel langdurig werklozen lager, namelijk 39 procent. Dit verschilde niet zoveel van het aandeel langdurige werklozen met een mbo-, havo-, vwo- of hbo-diploma. Werklozen met een wetenschappelijke opleiding (wo) waren daarentegen relatief (47 procent) vaak

langdurig werkloos. Bovendien was een vrij groot deel (28 procent) van hen 24 maanden of langer werkloos. Dit is in lijn met cijfers over de baanzoekduur van schoolverlaters, waaruit blijkt dat academici vaak lang zoeken naar een baan (ROA, 2005). Sommige wetenschappelijke opleidingen bieden een relatief kleine kans op betaald werk. In 2004 was bijvoorbeeld 10 procent van de afgestudeerden van de sector wo taal en cultuur anderhalf jaar na het beëindigen van de opleiding nog werkloos (ROA, 2005). Overigens is het werkloosheidspercentage onder personen met alléén basisonderwijs veel hoger dan dat van academici. In 2005 was het percentage werklozen 13 procent (51 duizend personen) voor degenen met alléén basisonderwijs en 5 procent (44 duizend personen) voor degenen met een academische achtergrond.

5. Werkloosheidsduur naar opleiding, werkloze beroepsbevolking 15-64 jaar, 2005

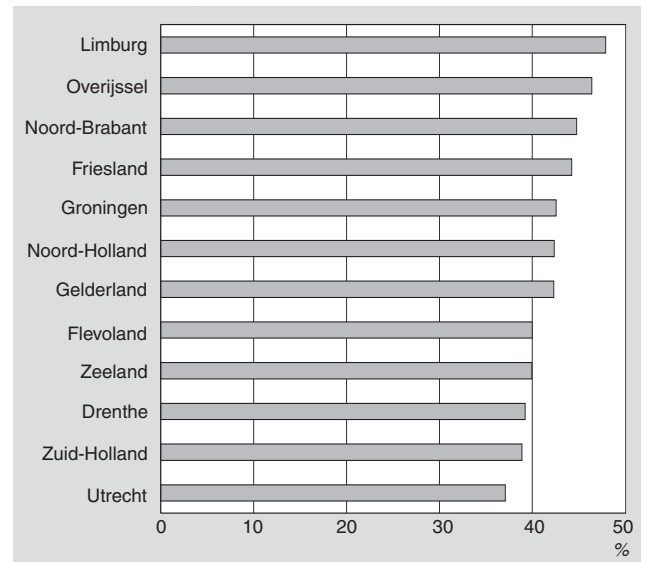
2.5 Langdurige werkloosheid naar provincie

Het aandeel langdurig werklozen varieert tussen de verschillende provincies. In 2005 was het aandeel langdurig werklozen het hoogst in de provincie Limburg waar bijna de helft van de werklozen na 12 maanden nog niet aan de slag was. Ook in de provincies Noord-Brabant, Overijssel en Friesland was het aandeel langdurig werklozen relatief hoog. Het laagst was het aandeel langdurig werklozen in de provincie Utrecht. In deze provincie bedroeg het aandeel langdurig werklozen 37 procent.

2.6 Langdurige werkloosheid naar positie in het huishouden

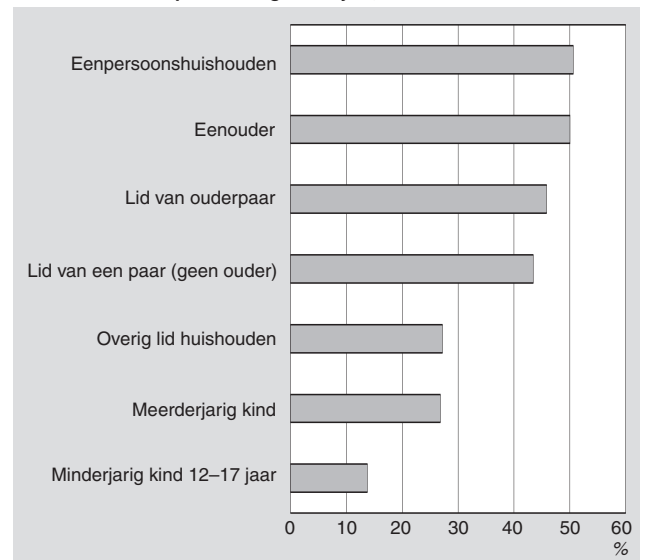
Alleenstaande werklozen zijn iets vaker langdurig werkloos dan werkloze personen die samenwonen. Dit geldt zowel voor hen die een eenpersoonshuishouden voeren als voor hen die alleenstaand ouder zijn. Van de werklozen die alleenstaand zijn, was ongeveer de helft in 2005 langdurig werkloos. Voor werklozen die samenwonen met een partner – met of zonder kinderen – was dit om en nabij de 45 procent. Dit is in lijn met het gegeven dat alleenstaanden over het algemeen een minder goede positie innemen

6. Aandeel langdurig werklozen naar provincie, werkloze beroepsbevolking 15-64 jaar, 2005

op de arbeidsmarkt dan personen die samenwonen. Verder was het aandeel langdurig werklozen onder thuiswonende kinderen en overige leden van het huishouden laag. Hier speelt de leeftijd een rol; jongeren zijn niet vaak langdurig werkloos.

7. Aandeel langdurig werklozen naar positie in het huishouden, werkloze beroepsbevolking 15-64 jaar, 2005

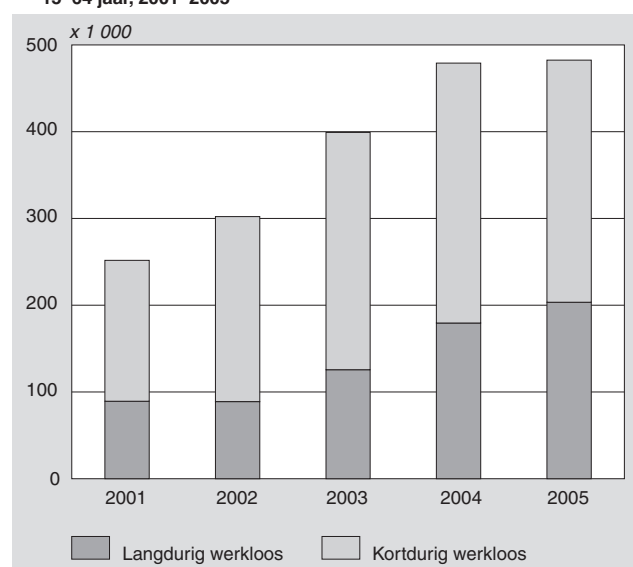
3. Ontwikkeling langdurige werkloosheid 2001-2005

Uit cijfers over de geregistreerde werkloosheid is bekend dat de ontwikkeling van het aantal personen dat 12 maanden of langer staat ingeschreven in de tijd achterloopt op de ontwikkeling van het totale aantal geregistreerde werklozen. Dit is ook het geval bij de werkloze beroepsbevolking. De ontwikkeling van het aantal langdurig werklozen in de periode 2001-2005 loopt achter op het totale aantal werklozen. Het aantal werklozen is in de afgelopen jaren behoorlijk gestegen. Vooral tussen 2002 en 2004 is het totale aantal werklozen flink toegenomen. In 2005 heeft de

werkloosheid zich vrijwel gestabiliseerd rond de 500 duizend. Het aantal kortdurig werklozen is in deze periode op vergelijkbare wijze toegenomen. Dit geldt echter niet voor het aantal langdurig werklozen. In 2002 is het aantal langdurig werklozen nauwelijks toegenomen. Ook in 2003 bleef de stijging van het aantal langdurig werkloosheid ver achter bij dat de stijging van het totale aantal werklozen. Pas in 2004 nam het aantal langdurig werklozen substantieel toe. Bovendien is dit aantal in 2005 nog gestegen, terwijl het totale aantal werklozen toen nauwelijks is toegenomen.

Dat het aantal langdurig werklozen in de tijd achterloopt op de conjuncturele ontwikkeling mag ook worden verwacht. Het aantal mensen dat een baan verliest, begint te stijgen op het moment dat de omstandigheden op de arbeidsmarkt minder gunstig worden. Hierdoor neemt in eerste instantie vooral het aantal kortdurig werklozen toe. Pas later zal ook het aantal langdurig werklozen toenemen. Andersom geldt hetzelfde als de situatie op de arbeidsmarkt zich weer verbetert.

8. Aantal kortdurig en langdurig werklozen, werkloze beroepsbevolking 15-64 jaar, 2001-2005

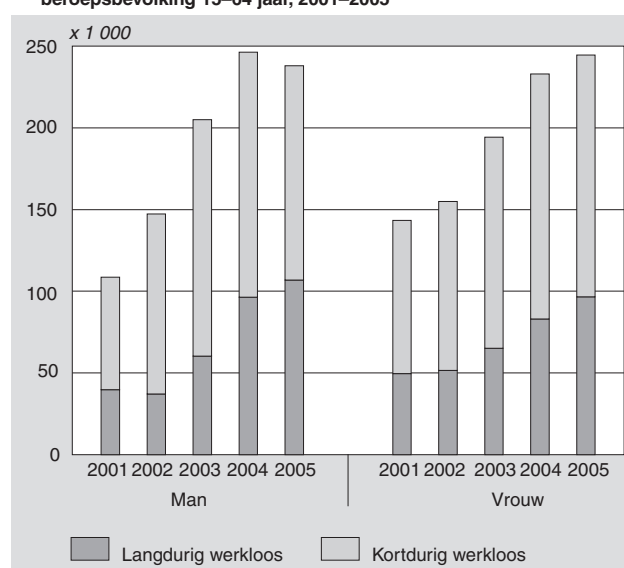

Het aantal langdurig werklozen heeft zich in de periode 2001-2005 bij mannen anders ontwikkeld dan bij vrouwen. In 2001 en 2002 was voor mannen het aantal langdurig werklozen nog relatief laag. Vervolgens nam in 2003 en 2004 het aantal langdurig werklozen onder mannen sterk toe. Daarna neemt deze in 2005 bij mannen nog wel toe, maar in veel mindere mate dan de jaren ervoor. Het aantal langdurig werklozen onder vrouwen veranderde in de periode 2001-2005 meer geleidelijk dan bij mannen. In 2001 en 2002 lag het aantal langdurig werklozen voor vrouwen hoger dan voor mannen. Daarna is dit aantal in 2003 en 2004 gestegen onder vrouwen, maar minder snel dan bij mannen. Uiteindelijk is in 2005 het aantal langdurig werklozen voor mannen hoger dan voor vrouwen.

Deels kan het voorgaande worden verklaard doordat mannen en vrouwen verschillen wat betreft de sector waarin ze werkzaam (willen) zijn. In 2002 was het aantal banen in het bedrijfsleven (alle bedrijven minus de overheid en de zorg)

aanzienlijk gedaald. De overheid, het onderwijs en de zorg lieten daarentegen nog een stijging zien van het aantal banen in 2002. Ook in de jaren daarna is het aantal banen bij de overheid, het onderwijs en de zorg nog gestegen. Bovendien was de economische neergang aan het begin van deze eeuw voor het eerst zichtbaar in de ICT-sector en de sector techniek. Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de overheidssector, het onderwijs en de zorg. Mannen zijn veel vaker dan vrouwen werkzaam in de ICT-sector en de sector techniek. Kortom: vooral bij mannen is er in de periode 2001-2005 sprake van een cyclus, waarbij het aantal langdurig werklozen de conjunctuur volgt. Bij vrouwen spelen in de periode 2001-2005 ook andere invloeden dan de conjunctuur – zoals de toegenomen vraag naar banen bij de overheid, de zorg en het onderwijs – een rol bij het aantal langdurig werklozen.

9. Aantal kortdurig en langdurig werklozen naar geslacht, werkloze beroepsbevolking 15-64 jaar, 2001-2005

Technische toelichting

Enquête Beroepsbevolking

De Enquête Beroepsbevolking (EBB) betreft een steekproefonderzoek dat maandelijks wordt gehouden onder personen van 15 jaar of ouder in Nederland, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen. Hiervoor wordt elk jaar een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking. De in dit artikel gepresenteerde cijfers hebben betrekking op personen die op het moment van de enquête behoren tot de werkloze beroepsbevolking.

Startdatum van werkloosheid

Uit de EBB zijn drie variabelen gebruikt waarmee de startdatum van werkloosheid kan worden bepaald. Deze hebben betrekking op:

- 1) De datum wanneer personen zijn gestopt in de laatste baan.

De volgende vraag wordt gesteld aan iedereen van 18 jaar of ouder die op het moment van de enquête aangeeft geen werk te hebben, of werk te hebben van minder dan 12 uur

per week en aan iedereen van 18 jaar of ouder die korter dan 1 jaar geleden is begonnen in de huidige werkkring: *heeft u ooit een betaalde werkkring gehad van 12 uur of meer per week, voor langer dan 1 jaar?* Aan degenen die hier "ja" op hebben geantwoord is vervolgens gevraagd in welk jaar en in welke maand ze gestopt zijn met werken of minder dan 12 uur per week zijn gaan werken.

2) De datum wanneer personen zijn gaan zoeken naar werk. In de vragenlijst wordt aan iedereen die de afgelopen vier weken heeft gezocht naar werk de volgende vraag voorgelegd: *Hoe lang bent u op zoek naar werk?* Dit kan worden aangegeven in jaren en in maanden.

3) de datum van schoolverlaten.

In de vragenlijst is aan iedereen gevraagd of ze na de basisschool of lagere school nog een opleiding of cursus hebben gevolgd van 6 maanden of meer. Vervolgens is voor maximaal zes opleidingen de naam, soort, richting, duur, gemiddeld aantal lesuren en begin- en einddatum gevraagd. Aan de hand hiervan kan de meest recente opleiding worden achterhaald en of dit een reguliere of niet-reguliere opleiding betreft. De datum van schoolverlaten is de einddatum van de meest recent gevolgde reguliere opleiding.

De startdatum van werkloosheid is als volgt bepaald:

- De datum wanneer personen zijn gestopt in de laatste baan is gebruikt als startdatum van werkloosheid wanneer personen 24 maanden of korter geleden zijn gestopt in de laatste baan en *binnen 7 maanden* nadat ze zijn gestopt in de laatste baan op zoek zijn gegaan naar werk. Enige uitzondering is dat de datum van schoolverlaten niet recent is dan de datum van de laatste baan. In dat geval wordt de datum van schoolverlaten gebruikt als startdatum van werkloosheid.
- De datum wanneer personen zijn gaan zoeken naar werk wordt gebruikt als startdatum van werkloosheid wanneer personen 24 maanden of korter geleden zijn gestopt in de laatste baan en *7 maanden of langer* nadat ze zijn gestopt in de laatste baan op zoek zijn gegaan naar werk.
- Wanneer personen langer dan 24 maanden geleden zijn gestopt in de laatste baan dan worden datum wanneer personen zijn gestopt in de laatste baan, datum wanneer personen zijn gaan zoeken naar werk en datum van schoolverlaten met elkaar vergeleken. Hiervan wordt de meest recente datum genomen als startmaand van werkloosheid.

Begrippen

Kortdurig- en langdurig werkloos

Het aantal maanden dat een persoon werkloos is (werkloosheidsduur) betreft het aantal maanden tussen de startdatum van werkloosheid tot en met de enquêtedatum. Aan de hand hiervan is een onderscheid gemaakt tussen personen die kortdurig werkloos zijn en personen die langdurig werkloos zijn. Tot de kortdurig werklozen wordt iedereen gerekend die minder dan 12 maanden werkloos is. Tot de langdurig werklozen wordt iedereen gerekend die 12 maanden of meer werkloos is.

Werkloosheidspercentage

Het werkloosheidspercentage is de werkloze beroepsbevolking uitgedrukt als percentage van de beroepsbevolking.

Werkloze beroepsbevolking

De werkloze beroepsbevolking bestaat uit in Nederland wonende mensen van 15–64 jaar zonder werk (of met werk van minder dan 12 uur per week) die actief zoeken naar een baan van 12 uur of meer per week en daarvoor ook beschikbaar zijn.

Geregistreerde werklozen

Geregistreerde werklozen zijn mensen die bij het Centrum voor Werk en Inkomen staan ingeschreven, direct beschikbaar zijn voor een baan van minstens 12 uur per week en geen werk hebben of werk hebben van minder dan 12 uur per week. De cijfers over de geregistreerde werkloosheid zijn gebaseerd op de registratie van de arbeidsbureaus en de Enquête Beroepsbevolking van het CBS.

Literatuur

ROA (2004), *Schoolverlaters tussen Onderwijs en Arbeidsmarkt 2004*, Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Noten in de tekst

¹⁾ Eurostat publiceert wel jaarlijks cijfers over het aandeel langdurig werklozen in Nederland op basis van de Labour Force Survey. Deze cijfers zijn gebaseerd op slechts twee variabelen, namelijk het moment waarop een werkloze persoon is gestopt in de laatste baan en het moment waarop een werkloze persoon is gaan zoeken naar werk. Volgens deze methode is 40 procent van de werklozen langdurig werkloos in 2005. De cijfers in dit artikel over het aandeel langdurig werklozen zijn gebaseerd op een minder eenvoudige afbakening van langdurige werkloosheid (zie technische toelichting). Aan de hand van deze methode is 42 procent van de werklozen langdurig werkloos. In een later stadium van het onderzoek naar werkloosheidsduur in Nederland wordt onderzocht op welke punten de hier ontwikkelde methode beter is dan de methode die Eurostat gebruikt. Daarnaast komen in dit artikel een aantal achtergrondkenmerken van langdurig werklozen aan bod, terwijl Eurostat verder alléén het aandeel langdurig werklozen naar geslacht rapporteert.

²⁾ De cijfers die in dit artikel worden gepresenteerd, hebben betrekking op personen die op het moment van de waarneming behoren tot de werkloze beroepsbevolking. Hoe lang werkloze personen uiteindelijk nodig hebben om een baan te vinden, wordt hier buiten beschouwing gelaten. Over deze zogenoemde baanzoekduren zal in een later stadium verslag worden gedaan.

Tabel 1
Aantal werklozen naar werkloosheidsduur in klassen van 3 maanden, werkloze beroepsbevolking 15–64 jaar, 2001–2005*

	2001	2002	2003	2004	2005
	<i>x 1 000</i>				
Totaal	252	302	399	479	483
0– 2 maanden	88	108	123	123	112
3– 5 maanden	35	57	71	77	70
6– 8 maanden	30	35	57	67	65
9–11 maanden	9	14	24	32	33
12–14 maanden	21	22	33	52	46
15–17 maanden	5	5	12	18	18
18–20 maanden	6	6	11	20	20
21–23 maanden	4	4	5	7	9
≥24 maanden	54	52	65	82	111

Tabel 2
Aantal langdurig werklozen naar geslacht, leeftijd, herkomst, opleiding, provincie en positie in het huishouden, werkloze beroepsbevolking 15–64 jaar, 2001–2005*

	2001	2002	2003	2004	2005
	<i>x 1 000</i>				
Totaal	89	89	126	179	203
Geslacht					
Man	40	37	60	96	107
Vrouw	50	52	65	83	97
Leeftijd					
15–24 jaar	11	8	16	23	21
25–34 jaar	18	16	21	37	40
35–44 jaar	27	28	40	54	60
45–54 jaar	24	25	32	44	53
55–64 jaar	9	11	16	22	30
Herkomst					
Autochtonen	61	56	79	111	122
Westers allochtonen	9	13	16	20	30
Surinamers	1	1	4	3	6
Antillianen/Arubanen	4	4	5	7	8
Turken	4	4	4	8	9
Marokkanen	4	3	5	10	9
Overige niet-westerse allochtonen	7	9	12	20	20
Opleiding					
Basisonderwijs	17	16	19	26	25
Vmbo	31	26	38	43	49
Mbo/havo/vwo	27	29	46	69	86
Hbo	10	11	14	23	22
Wo	5	6	8	17	21
Provincie					
Groningen	5	4	7	8	10
Friesland	5	4	6	9	8
Drenthe	4	4	5	6	6
Overijssel	6	5	6	13	17
Flevoland	2	2	5	6	6
Gelderland	12	9	14	21	21
Utrecht	3	6	6	9	10
Noord-Holland	12	12	20	29	35
Zuid-Holland	21	21	29	38	41
Zeeland	2	2	2	3	4
Noord-Brabant	10	12	17	22	27
Limburg	8	8	9	15	17
Positie in huishouden					
Eenpersoonshuishouden	19	19	33	40	52
Eenouder	6	8	10	15	18
Lid van ouderpaar	36	37	44	64	67
Lid van een paar (geen ouder)	17	17	23	33	42
Minderjarig kind	2	1	2	2	3
Meerderjarig kind	7	5	12	19	19
Overig lid huishouden	2	2	2	6	4